

Gotlands runinskrifter 3

Bäl socken

G 240

Helmer Gustavson

Bäls kyrka

Bäls kyrka är en av de få kyrkorna på Gotland från vilka några runinskrifter inte är kända. Kyrkan består av ett långhus och ett smalare kor och har tillkommit vid olika tidpunkter under 1200-talet. Bäls socken består av en öppen slättbygd i väster och är skogbevuxen i öster. Över 400 fornlämningar i socknen är kända och här finns också husgrunder och stensträngssystem. År 1972 påträffades en runristad kam i Nystugu strax öster in kyrkan i ett kulturlager från 1200-talet. Fyndet är inte minst viktigt eftersom runinskrifterna på vardagsföremål är ganska få på Gotland.

240. Nystugu. Bäls socken, nu i Gotlands fornsal

Litteratur: S. B. F. Jansson, Meddelande till Runverket 25.5.1972 (ATA); E. Svärdström, Runfynd 1972 (Fornvännen 1973) s. 186 f.

Kamfragment med runor. Förvaras nu i Gotlands Fornsal, nu i privat ägo.

I april 1972 anmäldes ett fynd av ett kamfragment med runor som lösfynd i samband med odlingsarbete ca 600 m öster om Bäls kyrka på fastigheten Nystugu 1:18. Upphittaren Erik Andersson i Gute, Källunge, meddelade Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar (RAGU). Enligt docent Erik Nylén hade E. Andersson gjort fyndet i ett kulturlager från 1200-talet, sannolikt i eller omedelbart utanför en byggnadslämning.

Föremålet utgör ett rektangulärt ändstycke av ben till en till en dubbelkam, längd 4,2 cm, bredd 1,7 cm, tjocklek 35 mm. Runornas höjd är 5-8 mm. Runinskriften är fördelad på två rader.

Inskrift:

amik : hina : kamb

nikulās

15

Ā mik, hinna kamb, Nikulās

»Nikulas äger mig, denna kam.»

G 240. Foto: G. Gådefors 1972.

Till läsningen: Runorna är tydliga och har medeltida form med ensidiga bistavar i **a**- och **n**-runorna. Det näst sista tecknet förfaller att vara en bindruna **ūl**, icke **ll**, och det sista en bindruna **ās** med **s** av gotländsk typ; skåran i **a**-bistavens förlängning är en skada. Mellan 10 **a** och 12 **b** är 11 **m** insatt som korrektur. Övre punkten i skiljetecknet efter 8 **a** är grundare än den nedre; intet skiljetecken efter 11 **a** och 12 **b**. Ett par skåror nedanför **b**-runans nedre bistav torde inte vara avsiktligt tillkomna.

Inskriftens ordföljd är anmärkningsvärd. Vilken ordningsföljd ristaren avsett är ovisst. Det finns ingen anledning att räkna med att inskriften skulle ha haft en fortsättning på kammens förlorade delar, den är rimligen fullständig. Det är dock tänkbart att namnet skall läsas först i inskriften.

Nikulās (Nicklas, Nils) är ett av de vanligaste mansnamnen under medeltiden såväl på Gotland som på fastlandet. Det är tidigt inlånat i sin latinska form Nicolaus men går tillbaka på den grekiske biskopen

Nicholaos av Myra (död ca 350), sjöfararnas helgon med festdag den 6 december. Om namnet se vidare G 11.